

MEDICINE

PSYCHE

PSYCHE

PSYCHE

MEDICINE

MEDICINE

Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я

PSYCHE

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

Кафедра психології

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА

Лабораторія вікової психофізіології

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра акушерства та гінекології

ОСОБИСТІСНІ ТА СИТУАТИВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я

Матеріали

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

22 листопада 2019 року

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра психології
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА
Лабораторія вікової психофізіології
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра акушерства та гінекології**

ОСОБИСТІСНІ ТА СИТУАТИВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я

**Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22 листопада 2019 року

м. Вінниця

УДК 159.922:61(06)

Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я: [Текст] :
Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 22 листопада 2019 р.) : матеріали і тези доповідей / за заг. ред. проф. О. В. Бацилевої. Вінниця. 2019. 243с.

Збірник містить матеріали і тези доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я», яка проводилася на базі Донецького національного університету імені Василя Стуса.

У представлених матеріалах висвітлено широке коло актуальних проблем дослідження феномену здоров'я в сучасній психологічній науці та інших наукових галузях.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології здоров'я, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями у галузі психології здоров'я.

Редакційна колегія

А. П. Загнітко, д-р філол. наук, професор, член-кор. НАН України

О. М. Кокун, д-р психол. наук, професор, член-кор. НАПН України

В. М. Астахов, д-р мед. наук, професор

О. В. Бацилева, д-р психол. наук, професор

О. М. Шпортун, д-р психол. наук, доцент

І. В. Пузь, канд. психол. наук, доцент

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради філологічного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 4 від 20.11.2019 року)

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019

Савченко Т. Л. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ УВАГИ – ТЕОРІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ВПЛИВ СЕЗОНИХ ТА ДОБОВИХ ЗМІН	183
Сафін О. Д. ГАРМОНІЗАЦІЯ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ДІАЛЕКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	187
Сергет І. В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК З ОНКОЛОГІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ	192
Сидоренко Ж. В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	195
Тептюк Ю. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ВІКОВИМ КРИТЕРІЄМ	199
Туркова Д. М. КЕЙСИ СІМЕЙНОЇ СОЦІОГРАМИ МАТЕРІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ, ЩО МАЮТЬ ПРОБЛЕМИ З ІДЕНТИФІКАЦІЄЮ ТІЛЕСНОГО Я	204
Фомич М. В. АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ	208
Хуртенко О. М. ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ФІТНЕС-ЙОГОЮ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН СТУДЕНТОК СМГ	212
Чепелєва Н. І. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ	216

- Rev. Psychol, 62. – 2011. – <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19575619?dopt=Abstract&holding=npg>
4. Hameroff S., Penrose R.. Consciousness in the universe: A review of the ‘Orch OR’ theory / S. Hameroff, R. Penrose // Physics of Life Reviews. – Volume 11, Issue 1. – March, 2014. – P. 39-78. – <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1571064513001188>
 5. Hameroff S., Penrose R.. Reply to criticism of the «Orch OR qubit» – «Orchestrated objective reduction» is scientifically justified» / S. Hameroff, R. Penrose // Physics of Life Reviews. – 11, 2014. – P. 104-112. – <http://www.quantumconsciousness.org/sites/default/files/Hameroff,%20Penrose%20-%20Reply%20to%20criticism%20of%20the%20Orch%20OR%20qubit.pdf>
 6. Meyer C., Muto V., Jaspas M. Seasonality in human cognitive brain responses / C. Meyer, V. Muto, M. Jaspas. // The Rockefeller University, New York. – 8 January, 2016. – <http://www.pnas.org/content/early/2016/02/04/1518129113>
 7. Radin A. Mind Wandering and Meta-Attention / A. Radin // Spring, 2013 – <https://mindwanderingasr2146.wordpress.com/2013/02/20/mind-wandering-and-meta-attention>
 8. Rahman S.A., Flynn-Evans E.E., Aeschbach D., Brainard G.C.. Diurnal spectral sensitivity of the acute alerting effects of light. / S.A. Rahman, E.E. Flynn-Evans, D. Aeschbach, G.C. Brainard // Volume 37, ISSUE 02. – SLEEP, 2014. – <http://www.journalsleep.org/ViewAbstract.aspx?pid=29311>

ГАРМОНІЗАЦІЯ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ДІАЛЕКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

***О. Д. Сафін,**
доктор психологічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Коли комбатант зустрічається із психологом, він вже має ідею, яка пояснює виникнення своєї проблеми і часто таке розуміння її є

помилковим. Це відбувається через емоційну прив'язку до проблеми, яка не дає можливість подивитись на проблему, в якій він перебуває, відсторонено [1]. У такому випадку діалектичне осмислення проблеми психологом виявляється доречним, оскільки ідея проблеми буде відкритою для критики і, таким чином, «створить» власну антитезу, що надасть можливість побачити проблему з іншого боку [2].

Постановка проблеми. Найважливішою характеристикою у діалектичній поведінковій терапії є примирення протилежностей в процесі безперервного синтезу. Основний її аспект – необхідність приймати клієнтів такими, якими вони є, у той же час намагаючись навчити їх змінюватися. Так само, діалектична поведінкова терапія передбачає необхідність діалектичного мислення із боку психолога, а також роботу над змінами свого недіалектичного, дихотомічного, негнучкого мислення із боку комбатанта [3]. М.Лайнен виокремлює основні чотири терапевтичні стратегії діалектичної поведінкової терапії, серед яких діалектичні стратегії є фундаментом усієї терапії і надають їй діалектичну сутність. Вони роблять акцент на творчому напруженні, що виникає між несумісними емоціями, а також протилежними паттернами мислення, цінностями і поведінковими стратегіями як всередині індивіда, так і у системі «індивід – оточення» [4]. Вона зазначає, що основна діалектика терапії полягає у тому, що зміна відбувається у контексті прийняття реальності у тому вигляді, в якому вона існує і знайденими у ній конструктивними смислами. Стратегічні реакції терапевта спрямовано на оптимізацію діалектичної напруженості, яка виникає у контексті терапевтичної взаємодії, а також актуалізацію кожного полюса діалектичної протилежності, який виникає як при терапевтичній взаємодії, так і у повсякденному житті. Саме це стимулює зміни. Мета такої діяльності терапевта - сприяти подальшому діалектичному примиренню і вирішенню проблеми на усе більш високих рівнях функціональності та ефективності.

Результати дослідження. В процесі консультування психолог навчає комбатанта діалектичним поведінковим паттернам і моделює їх, опитує його із метою відкриття нових можливостей поведінки; пропонує альтернативні способи мислення і поведінки. Комбатанту дають зрозуміти, що істина є ні абсолютною, ні відносною – швидше за усе вона розвивається і конструюється із плином часу. Таким чином, неможливо у певний момент часу усвідомити істину в усій її повноті. Психолог навчає комбатанта тому, що, не можна при'язуватися до жодного із діалектичних

полюсів. Зміна і розвиток є неминучими, тому неможливо весь час зберігати жорстку позицію [5]. Пошук та віднайдення сенсу відбувається через протиставлення будь-якого предмета і будь-якого ствердження протилежному або альтернативному предмету або ствердженню. Основна ідея, яку при цьому повинен засвоїти комбатант, полягає у тому, що кожному твердженню щодо будь-якого предмета може відповідати твердження, зворотне йому. Терапевт допомагає віднайти синтез протилежностей, а не займатися перевіркою істинності кожної зі сторін. Також він пропонує перейти від моделі «або – або» до моделі «і, і». Таким чином, багато тверджень повинні супроводжуватися протилежними, терапевт повинен моделювати неоднозначність і непослідовність, яка присутня у цих твердженнях. Головне – не знецінювати першу ідею, стверджуючи протилежну або альтернативну їй. Тут потрібна позиція «Так. Але крім того...», а не «Так. Але ні, це було неправильно...» [6, с. 84]. У свою чергу В.Завьялов розробив метод психотерапії і психологічного консультування, центральною частиною якого є аналіз існуючих суперечностей у дії розуму, який після назвав діаналізом (ді – діалектичний аналіз, ді – аналіз удвох) [7, с. 6]. Застосування діалектичних стратегій уможливорює швидке виявлення суперечностей та віднайдення ідей для їхнього «примирення» у синтезі, а також встановлення нових смислових зв'язків минулих подій із подіями теперішнього та майбутнього [8]. У діаналізі у центрі уваги перебуває не теорія особистості, а теорія допомоги. Основним психотехнічним прийомом тут є синтез протилежностей, виявлення яких допомагає ідентифікувати сутність життєвих труднощів клієнта, який є носієм власних проблем та експертом власного життя [9, с. 63-67]. Процес надання допомоги здійснюється не на основі готових знань, а видобуванням їх разом зі своїм клієнтом, тобто не за рахунок готових рецептів, особистісного впливу, вторгнення, а в процесі пізнання удвох. Головною темою діаналізу, відправною точкою аналізу будь-якої теми, є «помилка» у мисленні, яка є причиною «проблеми», а проблема є причиною розладів комбатанта. Завдання діаналізу – розібратися у типі розладу, виявити проблему, яка є поза розладом, а за проблемою виявити її сутність – помилку у мисленні [10, с. 8]. Діаналіз допомагає розпізнати помилки, виявити основні суперечності і конфліктуючі мотиви, «антиномії», «розколи свідомості» і знайти шляхи примирення та об'єднання суперечностей. У цій своїй головній спрямованості діаналіз ... спрямований на пошук істини [11]. У діаналізі особистість визначається як смислова єдність людини, синтез

суб'єктивності та об'єктивності. Це – погляд на особистість із точки зору персоналізму. Із точки зору діаналізу у своїй сутності особистість є таємницею, яку не можна розкрити до кінця, яку не можна вивчати науковими методами. Існують об'єкти зовнішнього світу і «ментальні об'єкти». Самі по собі об'єкти і відношення до них не є «особистість» [7, с. 15]. Головною метою діаналізу є посилення особистості за допомогою віднайдення сенсу, або персонального міфу [12, с.320]. Діаналіз пропонує допомогу у формі розкриття і розширення сенсу діяльності людини через розуміння символів, в яких і через які проявляється її особистість [13, с. 102]. У людині усе можна брати як символ – поведінку, скарги, симптоми, розповіді, сновидіння, образи, метафори, слова, жести, інтонації та інше [14, с. 263]. Із цією метою у діаналізі використовується теоретична конструкція із історично сформованих вчень про Особистість (персоналізм), Реальність (онтологія) і Символ (символогія або «абсолютна діалектика». Із виявленого особистісного сенсу симптому виводиться і сама «терапевтична ідея», яка є синтезом протилежностей, з яких складається проблема. Головне показання до застосування діаналізу – відносний або абсолютний дефіцит сенсу у персональному, індивідуальному та соціальному житті, того, хто звернувся за допомогою [13, с. 113]. Головне, що робить психотерапевт – це шукає сенс у тому, що відбувається в особистому житті комбатанта, як цей сенс пов'язаний із сенсом життя близьких йому людей, як цей сенс, у свою чергу, інтегрується у сенс з усіма людьми [14, с. 409].

Висновки. Таким чином, діалектичні стратегії психологічного впливу є ключовими засобами гармонізації смислової сфери особистості комбатанта. Застосування цих інструментів до вирішення труднощів із будь-якого проблемного поля гарантує розуміння сутності проблемної ситуації, бачення логіки її розвитку і можливостей вибору варіантів цього розвитку, можливість бути «господарем ситуації».

Література

1. Сафін О.Д. Особливості дезадаптаційного впливу бойових дій на мотиваційно-смилову сферу особистості її учасника. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2014. Вип. 19. С. 105–111.
2. Карачинський О.А. Трансформація смислових структур особистості комбатантів у реабілітаційний період: дис. канд. психол. н. К. : Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2019. 227 с.

3. Лайнен М. Руководство по тренингу навыков при терапии пограничного расстройства личности. М., 2016, 336 с.
4. Лайнен М. Когнитивно-поведенческая терапия пограничного расстройства личности. М., 2007. 592 с.
5. Linehan M. Dialectical behavior therapy versus comprehensive validation therapy plus 12-step for the treatment of opioid dependent women meeting criteria for borderline personality disorder. *Drug and Alcohol Dependence*. 2002, 67(1) P. 13–26.
6. Linehan M. Skills Training Manual for Treating Borderline Personality Disorder. New York, 1993. 180 p.
7. Завьялов В. Ю. Что такое дианализ? Методические рекомендации. Новосибирск, 2005. 52 с.
8. Щербина Л.Ф. Дианаліз: логіка у психотерапії. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2005. Вип. 26. Т.4. С.342–348.
9. Завьялов В.Ю. Элементарный учебник дианализа. Кировоград, 2003. 480 с.
- 10.Щербина Л.Ф. Дианаліз: психотерапія як «розумне заняття». *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. №12. С. 8-12.
- 11.Завьялов В.Ю. У смерти твои глаза: дианализ страхов. Новосибирск, 2004. 280 с.
- 12.Щербина Л.Ф. Методологія психологічної допомоги. *Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2007. Т. ІХ. Ч.7. С. 317–329.
- 13.Завьялов В. Ю. Смысл нерукотворный: Методология дианалитической терапии и консультирования. Новосибирск, 2007. 286 с.
- 14.Лосев А. Ф. Диалектика мифа / За ред. А.А. Тахо-Годи, В.П.Троицкого. Москва, 2001. 558 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра психології
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА
Лабораторія вікової психофізіології
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра акушерства та гінекології**

ОСОБИСТІСНІ ТА СИТУАТИВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗДОРОВ'Я

**Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22 листопада 2019 року

[Текст]

*Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за грамотність,
науковий та літературний зміст, достовірність фактів і посилань
несуть їх автори*

Головний редактор:
Ольга Валеріївна Бацилєва
д-р психол. наук, професор

Відповідальний за випуск:
Ірина Володимирівна Пузь
канд. психол. наук, доцент